

Artikelen

Belastingopbrengst gestegen in 2004

Laurens Cazander

De opbrengst van belastingen voor de Nederlandse overheid bedroeg 114 miljard euro in 2004. Dit was drie procent meer dan in 2003. Hiervan was 106 miljard euro bestemd voor de rijksoverheid. De overige 8 miljard bestond voornamelijk uit de belastingen van de gemeenten en de waterschappen. De belastingopbrengst voor de EU bedroeg bijna 3 miljard euro. De belastingen op productie en invoer (vooral BTW) stegen vorig jaar met zes procent. Hier vertoonde de opbrengst van accijnzen een bovengemiddelde toename. De belastingen op inkomen en vermogen stegen in 2004 met slechts één procent. In deze categorie daalde de loonbelasting voor het tweede jaar op rij. De vennootschapsbelasting vertoonde na een paar magere jaren een herstel.

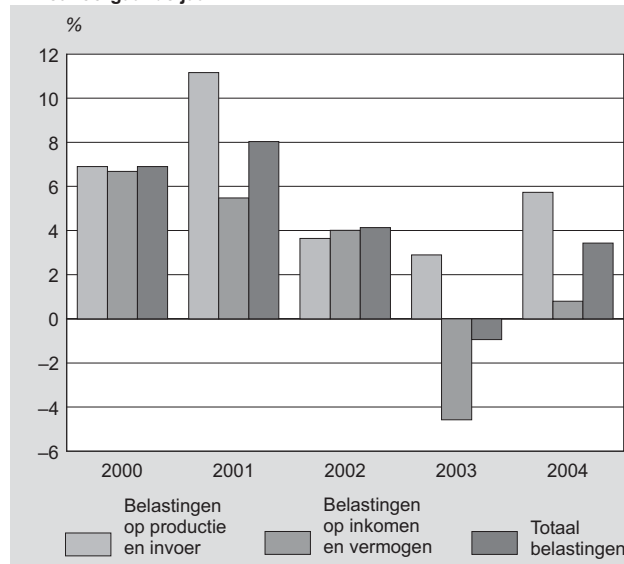
Belastingopbrengst in 2004 gestegen

Het totaal van de belastingopbrengsten voor de Nederlandse overheid in 2004 bedroeg 114 miljard euro. Dit betekent een stijging van drie procent ten opzichte van 2003. Deze toename volgde op een jaar met een daling van de belastingopbrengst met 1 procent. In 2003 waren de belastinginkomsten ruimschoots lager dan de begrote bedragen. Vooral bij de belastingen op inkomen en vermogen waren er toen grote tegenvallers. De vennootschapsbelasting daalde met liefst 2 miljard euro. De combinatie van lagere belastinginkomsten en een voortgaande stijging van de uitgaven leidde in 2003 tot een tegenvallend vorderingensaldo van inkomsten en uitgaven. Voor de overheid zijn de belastingen verreweg de belangrijkste bron van inkomsten. Het tekort van de overheid overschreed in 2003 dan ook de Europese norm van drie procent van het BBP (bruto binnenlands product).

In 2004 was de ontwikkeling van de belastingopbrengst wel ongeveer zoals was begroot. Relatief kleine tegenvallers bij enkele belastingsoorten werden gecompenseerd door meevallers bij andere belastingen.

Bij de kwartaalrapportages aan de Europese Unie (EU) worden drie categorieën van belastingen onderscheiden: belastingen op productie en invoer, belastingen op inkomen en vermogen en vermogensheffingen. De belastingen op productie en invoer worden opgelegd bij de productie of invoer van goederen en diensten en zijn verschuldigd ongeacht het bedrijfsresultaat. De opbrengst bedroeg in 2004 61 miljard euro. Dit betekende een stijging van zes procent ten opzichte van 2003. Binnen deze grootste inkomstencategorie vertoonden alle onderscheiden belastingsoorten een toename.

1. Belastingopbrengst voor de Nederlandse overheid, mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

De belastingen op inkomen en vermogen hebben bij bedrijven de winst en bij huishoudens de inkomsten en vermogens als grondslag. Deze belastingsoort was in 2004 goed voor een opbrengst van 51 miljard euro. Dit was nauwelijks hoger dan in 2003 en ruim lager dan in 2002.

Vermogensheffingen zijn verplichte, niet-periodieke betalingen aan de overheid in verband met overdracht van vermogens tussen belastingplichtigen. De opbrengst in 2004 bedroeg anderhalf miljard euro. Het aandeel van deze inkomstencategorie in het totaal was hiermee slechts één procent. De soms grote fluctuaties in de opbrengsten hebben daarom weinig invloed op het totaal van de belastingopbrengsten.

De belangrijkste belastingsoorten

Voor de vijf grootste belastingsoorten zal de recente ontwikkeling kort worden toegelicht. De ontvangsten voor de overheid uit omzetbelasting, loonbelasting, vennootschapsbelasting, accijnzen en belastingen van rechtsverkeer bedroegen in 2004 ruim 91 miljard euro. Deze rijksoverheidsbelastingen hadden hiermee een aandeel van tachtig procent in het totaal van belastingen voor de Nederlandse overheid.

Omzetbelasting (BTW)

De omzetbelasting voor de rijksoverheid bedroeg in 2004 35 miljard euro. Dit betekende een stijging van vijf procent ten opzichte van 2003. Het aandeel van de omzetbelasting in het totaal van rijksbelastingen is hiermee opnieuw gestegen. De toename bij de BTW is de laatste jaren steeds

Tabel 1
Belastingopbrengst voor de Nederlandse overheid

	2002	2003	2004	2003				2004			
				I	II	III	IV	I	II	III	IV
<i>mln euro</i>											
Belastingen op productie en invoer	56 228	57 852	61 167	13 791	13 821	13 906	16 334	14 268	15 276	14 413	17 210
Belastingen op inkomen en vermogen	53 256	50 817	51 225	11 032	13 424	10 892	15 469	10 751	14 214	11 796	14 464
Vermogensheffingen	1 696	1 461	1 515	310	381	365	405	286	384	342	504
Totaal van belastingen voor Nederlandse overheid	111 180	110 130	113 907	25 133	27 626	25 163	32 208	25 305	29 874	26 551	32 177
<i>% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>											
Belastingen op productie en invoer	4	3	6	3	-2	4	6	3	11	4	5
Belastingen op inkomen en vermogen	4	-5	1	-1	-9	-8	0	-3	6	8	-6
Vermogensheffingen	29	-14	4	-2	-22	-15	-12	-8	1	-6	24
Totaal van belastingen voor Nederlandse overheid	4	-1	3	2	-6	-2	2	1	8	6	0

hoger dan die van de totale rijksbelastingen. Vooral in 2001 vertoonde de omzetbelasting een sterke stijging. Dit werd veroorzaakt door de verhoging van het algemene tarief van 17,5 naar 19 procent.

De hier vermelde omzetbelasting is exclusief het gedeelte dat moet worden afgedragen aan de EU. In 2004 bedroeg de BTW-afdracht 0,7 miljard euro. Deze afdracht is voor het vierde jaar op rij gedaald. Het belang van de omzetbelasting in de financiering van de EU wordt geleidelijk teruggebracht. Daarvoor in de plaats krijgt de BNP-afdracht (bruto nationaal product) een zwaarder gewicht. In 2001 bedroeg de Nederlandse omzetbelasting voor de EU nog ruim 2 miljard euro. Bij een analyse van de omzetbelasting is het daarom essentieel te weten of de bedragen inclusief of exclusief de afdracht aan de EU zijn, met andere woorden: gaat het vanuit de rijksoverheid gezien om een bruto of een netto bedrag? De bruto opbrengst was vorig jaar 36 miljard euro, drie procent meer dan in 2003.

Loonbelasting

In het afgelopen jaar bedroeg de loonbelasting ruim 27 miljard euro. Vergeleken met 2003 was er sprake van een daling van vijf procent. De lagere opbrengst bij de loonbelasting is ongeveer zoals begroot. De gematigde loonontwikkeling, de stijgende pensioenpremies en de dalende werkgelegenheid hebben de afgelopen twee jaar de ontvangsten van deze belastingsoort neerwaarts beïnvloed. De loonbelasting kent een sterke samenhang met de inkomstenbelasting. De (meestal) maandelijkse loonbelasting bij werknemers is te zien als een voorheffing van de latere, jaarlijkse inkomstenbelasting. De opbrengst bij de inkomstenbelasting is dan het resultaat van naheffingen en teruggaven op al periodiek betaalde belastingen. Het uiteindelijke jaarsaldo van de inkomstenbelasting is daarom relatief gering. In het tweede kwartaal is deze, vanwege een piek in terugbetalingen, gewoonlijk negatief. De som van loonbelasting en inkomstenbelasting was vorig jaar zes procent lager dan in 2003.

Vennootschapsbelasting

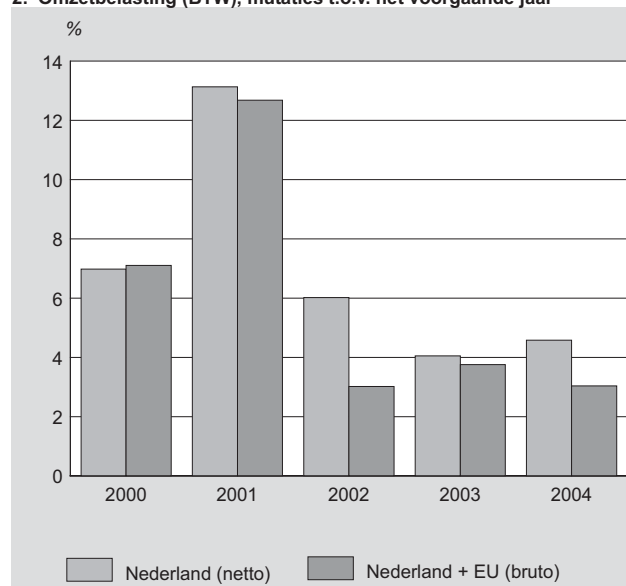
Deze belasting op bedrijfswinsten vertoonde in 2004 na twee zeer magere jaren weer een positieve ontwikkeling. De opbrengst kwam vorig jaar uit op 15 miljard euro. Dit

was twaalf procent meer dan in 2003, maar nog altijd drie procent lager dan in 2002. De kasontvangst van 2003 werd enigszins gedrukt door een zware tegenvaller (1,5 miljard) over eerdere transactie jaren. Verrekening van eerdere bedrijfsverliezen en gerechtelijke uitspraken speelden hier een rol. In hoeverre de inkomsten van 2004 beïnvloed zijn door voorgaande jaren is nog niet bekend. Dit betekent dat niet zonder meer kan worden geconcludeerd dat de winstgevendheid van het bedrijfsleven vorig jaar is verbeterd. Vanaf 2005 worden de tarieven van de vennootschapsbelasting geleidelijk verlaagd. De gedachte hierbij is dat de huidige Nederlandse tarieven in vergelijking met andere landen van de EU aan de hoge kant zijn. Een belastingverlaging op bedrijfswinsten kan bijdragen aan een aantrekkelijker (fiscaal) vestigingsklimaat voor buitenlandse ondernemingen.

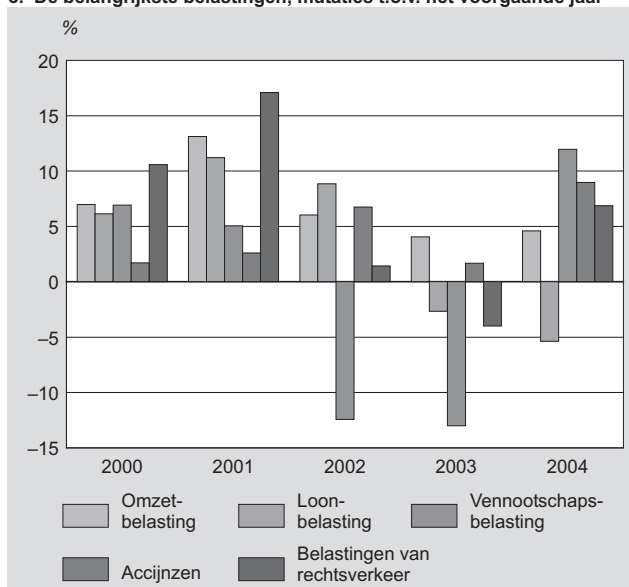
Accijnzen

De diverse accijnzen waren in 2004 goed voor ruim 9 miljard euro. De stijging ten opzichte van 2003 was negen procent. Deze toename deed zich vooral voor bij lichte olie

2. Omzetbelasting (BTW), mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

3. De belangrijkste belastingen, mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

en tabak. Vanwege fiscale maatregelen brachten de accijnzen op deze producten duidelijk meer geld in de schatkist. Bij de lichte olie werd een eerdere accijnsverlaging om de keuze voor laagzwavelige benzine te stimuleren ongedaan gemaakt. De accijns op tabaksartikelen werd per 1 februari flink verhoogd. Ondanks een dalende consumptie van sigaretten en shag steeg de opbrengst van de tabaksaccijns vorig jaar met elf procent, tot een bedrag van bijna 2 miljard euro. De accijns op benzine had

het afgelopen jaar eenzelfde groeivoet als de tabaksaccijns en realiseerde een opbrengst van iets minder dan 4 miljard euro.

Belastingen van rechtsverkeer

De opbrengst bij de belastingen van rechtsverkeer vertoonde in 2004, na een daling in 2003, weer een toename. Hiervan is de overdrachtsbelasting met een aandeel van circa tachtig procent verreweg de belangrijkste component. Deze belasting bracht in 2004 bijna 4 miljard euro op. De assurantiebelasting en de kapitaalbelasting waren samen goed voor 1 miljard euro.

De recente stijging van de belastingen van rechtsverkeer blijft nog ruim achter bij de groeicijfers in 2000 en 2001. In die jaren vertoonde de markt voor koopwoningen forse prijsstijgingen en een toenemend aantal transacties.

Samenstelling belastingcijfers

De kwartaalcijfers over de belastingopbrengsten worden samengesteld om te kunnen voldoen aan de bij verordening vastgestelde behoefte van de EU aan korte termijn informatie betreffende de overheidsfinanciën. Bij de samenstelling van de cijfers zijn de voorschriften van het Europees Systeem van Rekeningen (ESR) het uitgangspunt. De belastingopbrengsten die toekomen aan de EU (een deel van de BTW, de invoerrechten en landbouwheffingen) worden niet tot de belastingen voor de Nederlandse overheid gerekend maar tot de belastingen voor de EU. De

Tabel 2
Belastingopbrengst voor het Rijk

	2002	2003	2004	2003				2004			
				I	II	III	IV	I	II	III	IV
<i>mln euro</i>											
Omzetbelasting (netto voor het Rijk)	32 252	33 558	35 098	7 721	7 918	7 769	10 150	7 480	8 935	8 102	10 582
Accijnzen	8 446	8 586	9 358	2 011	2 085	2 214	2 276	2 317	2 246	2 304	2 491
Belastingen van rechtsverkeer	4 641	4 456	4 762	1 120	1 073	1 078	1 186	1 233	1 151	1 113	1 266
Belastingen op een milieugrondslag	2 953	3 081	3 278	760	682	799	839	836	824	779	839
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	2 741	2 874	3 003	893	757	757	468	985	760	740	518
Overige belastingen op productie en invoer	1 441	1 354	1 366	300	319	302	433	342	285	301	438
Belastingen op productie en invoer	52 474	53 908	56 864	12 804	12 834	12 919	15 352	13 193	14 200	13 338	16 134
Loonbelasting	29 577	28 790	27 244	6 262	8 323	6 252	7 952	6 379	8 223	6 109	6 533
Inkomstenbelasting	-75	378	109	104	-876	-313	1 462	58	-521	48	524
Vennootschapsbelasting	15 394	13 392	14 994	3 031	3 174	3 166	4 021	2 598	3 647	3 544	5 206
Dividendbelasting	3 490	3 128	3 388	396	1 496	517	720	233	1 594	785	776
Overige belastingen op inkomen en vermogen	1 799	1 822	1 901	412	480	442	487	585	373	414	528
Belastingen op inkomen en vermogen	50 185	47 509	47 636	10 205	12 597	10 065	14 642	9 853	13 317	10 898	13 567
Vermogensheffingen (successierechten)	1 695	1 460	1 512	310	382	365	404	285	383	341	503
Totaal van belastingen voor het Rijk	104 353	102 878	106 011	23 318	25 813	23 349	30 397	23 331	27 900	24 577	30 204
<i>% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>											
Omzetbelasting (netto voor het Rijk)	6	4	5	8	2	0	6	-3	13	4	4
Loonbelasting	9	-3	-5	0	-2	-4	-3	2	-1	-2	-18
Vennootschapsbelasting	-12	-13	12	4	-21	-6	-21	-14	15	12	29
Accijnzen	7	2	9	7	-6	7	0	15	8	4	9
Belastingen van rechtsverkeer	1	-4	7	-5	-7	0	-4	10	7	3	7
Totaal van belastingen voor het Rijk	4	-1	3	1	-7	-3	2	3	11	3	-1

rijksoverheid is tegen vergoeding slechts ontvanger van deze belastingen.

De Nederlandse belastingcijfers tot en met 2003 zijn aangepast aan de jaarcijfers uit de Nationale Rekeningen (tabel 1). De Nederlandse belastingcijfers worden in hoge mate bepaald door de rijksbelastingen (tabel 2). Er zijn tijdreeksen beschikbaar die lopen vanaf het eerste kwartaal van 1991.

De belastingopbrengst van de rijksoverheid is afhankelijk van macro-economische variabelen als productie, inkomen, bedrijfsresultaat en consumptie. Dit heeft te maken met het feit dat de meeste rijksbelastingen transacties als grondslag hebben. De belastingen van de overige over-

heden zijn veel minder gevoelig voor conjuncturele ontwikkelingen. Het zijn vrijwel allemaal belastingen die het tijdsverloop als grondslag hanteren. Voorbeelden hiervan zijn de onroerende zaakbelasting voor de gemeenten en de ingezetenenomslag bij de waterschappen.

De kwartaalcijfers over de belastingen voor de rijksoverheid zijn gebaseerd op waarneming van tussentijdse realisatiebedragen. Om cijfers voor heel Nederland te berekenen wordt de belastingopbrengst van de andere overheden geraamd op grond van begrotingsbedragen. Deze andere overheden zijn: de gemeenten, de provincies, de waterschappen, de publiekrechtelijke bedrijfsorganen en de Kamers van Koophandel.